

Hüzünlü bir sesin kısacık ömrü

Taht kurdu ve gitti!

Yirmi dört yaşında öldü. Ama o ses için "yıllanmış" demekten başka kelime bulunamıyor maalesef. Esengül, en acıklı şarkılarını bile gülümseyen bir yüzle söyleyen, sahnesinde insanların gözlerine bakan, ölümünden sonra uzunçalarlarda toplanan 45'likleriyle ölümsüzlüğe direnen kadındı. Okuyacağınız onun hikâyesi. Ve tamamlanmamış her hikâye gibi, bitmeden bitiyor!

HÜRREM ERMAN, FRANKFURT

Bazı sesler vardır; hayatın tam ortasına düşer, oradan bir daha çıkmaz.

Ne yıkanır ne silinir. Zemine işler, taşa kazınır gibi bir şey olur.

Esengül'ün sesi de böyleydi.

Onu ilk duyduğunuzda, o sesin başka bir yerden —daha eski, daha derin, sanki insanlığın kolektif acısından— geldiğini hissederdik. Sonradan öğrenirdik ki: o ses, yirmi dört yıllık bir ömrün tamamını yakmış bir kadına ait.

Ve öğrendiğimizde inanmak güçleşiyor. Çünkü o seste öyle bir yıllanma, öyle bir *"görmüşlük"* vardır ki insan sorar kendi kendine:

Bu kadar çok şey nasıl sığmış bu kadar az zamana?

İsterseniz klasik biyografik tanımlarla girelim…

Esen Ağan, 24 Eylül 1954'te İstanbul'da doğdu. Müzik hayatına 1970'li yılların başında adım atan Esengül, kendine özgü, arabesk ile Türk sanat müziği arasında kalmış, yer yer batı, yer yer oryantal motiflere rastlanan sıra dışı bir tarzıyla öne çıktı.

Ama o tarzın adını koymak güçtü; çünkü Esengül, bir tür içine sığmıyordu. Arabesk diyordunuz, o klasik sanat müziğinin zarafetiyle giriyordu kulağınıza. Halk müziği diyordunuz, Batılı armoniler seziyordunuz melodisinde.

Belki de asıl kategorisi şuydu: Hüzün müziği.

Hüznün evrensel diliyle konuşan, enlem ve boylamı olmayan bir ses!

İlk müzik derslerini konservatuvar mezunu annesi Piraye Ağan'dan alan Esengül, on beş yaşındayken yapımcı Ayhan Çoşkun'un düzenlediği ses yarışmasını birincilikle tamamladı. On altı yaşında Emel Sayın'ın alt kadrosunda Lunapark'ta sahneye çıktı; Lunapark'taki ikinci gecesinin ardından Bebek Belediye Gazinosu'ndan assolistlik teklifi aldı.

Kabul etti.

Ve böylece en genç assolist ünvanıyla, henüz ergenliğini tamamlamadan bu şehrin gece hayatının ortasına fırlatıldı.

Şehrin gece hayatı…

Bu sözcükleri bugün yazdığımızda steril bir imgelem oluşuyor zihnimizde; ışıklar, kadehler, alkışlar. Oysa 1970'lerin Türkiye'sinde gazino, son derece karmaşık bir sosyal tiyatroydu adeta. Orada halk kadın şarkıcıyı hem taparcasına seviyor hem de sahip olduğunu sanıyordu. Sanatçı hem kral hem köleydi. Sahne ışığı hem yüceltiyordu hem deşifre ediyordu. Ve bütün bu gerilimin tam göbeğinde, sarı saçlı, dolgun sesli, gözlerinin içi gülen bir genç kadın vardı: Esengül.

Orhan Akdeniz'in bestelediği *"Taht Kurmuşsun Kalbime"* şarkısıyla 1973'te halkın sevgilisi oldu. Neredeyse her meyhanede, her gazinoda bu şarkı söyleniyordu. Şarkının sözleri öylesine yerinde ve öylesine doğruydu ki, adeta her dinleyici kendi hissini bulmak için bu şarkıya koştu. 70'lerde Ankara Jandarma Astsubay Okulu öğrencileri arasında *"Esengül'ün Taht Kurmuşsun Kalbime plağı var mı sende?"* cümlesi, bir sohbet başlatma, tanışma cümlesi olarak yaygın biçimde kullanılırdı.

Evet evet, müzik bazen böyle çalışır: bir şarkı sözleri sayesinde değil, inşa ettiği atmosfer sayesinde ortak bir dil haline gelir. *"Taht Kurmuşsun Kalbime"* de böyle bir şeydi; hem bireysel bir itirafı, hem kolektif bir özlemi taşıyordu aynı anda.

1978'de tek bir yıl içinde *"Bir Yoksula Rastladım"*, *"Uçup Giden Gençliğime"*, *"Beterin Beteri Var"* ve *"Gel Otur Arkadaşım"* kasetlerini piyasaya çıkardı. Bu albümlerin isimleri tek başına bir biyografi gibi okunabilir aslında.

Bir yoksula rastlamak. Uçup giden gençliğe sitem. Beterin beteri. Oturup birlikte vakit geçirmek. Bunlar soyut kavramlar değil; o yılların Türkiye'sinde her kapı önünde yaşanan gerçeklerdi. Bir hayranı şöyle diyecekti: *"24 yaşında vefat etmiş rahmetli, bu nasıl bir 24 yaş sesidir Allah'ım, nasıl bir yıllanmışlık, görmüş geçirmişlik?"*

İşte bu soruyu sormak kaçınılmaz.

O ses, onlarca yılın yorgunluğunu, kırgınlığını, teslimiyeti ve isyanı aynı anda taşıyordu.

Nasıl?

Belki cevap şu: Esengül, yaşadığı her şeyi sese dönüştürmesini biliyordu. En acıklı şarkılarını bile gülümseyen bir yüzle söylüyordu. Sahneye çıktığında olduğu yerde durmuyordu; masaları geziyor, şarkılarını müşterilerin gözlerine bakarak söylüyordu. Bu bir teknik değildi, içgüdüydü. Duygusal gerçekliği dinleyiciyle doğrudan, kesintisiz, aracısız paylaşıyordu. Sahnesi yoktu aslında; her masayı sahnesi yapıyordu.

Ama hayat, ona kendini bu şekilde —güzel, parlak, gelecek vaat eden biçimde— verirken, başka bir bedel hazırlıyordu. Özel hayatındaki fırtınalar giderek sesini bastırmaya başladı. Adnan Şenses ile birliktelik, ardından futbolcu Tayfun Kalkavan ile ilişki, medyanın peşini bırakmayan ilgisi, skandallar. Yeraltı dünyasıyla da ilişkiler kurdu, polis tarafından izleniyordu.

1979 yılının mart ayında çalıştığı Semiramis Gazinosu'*nda "Oflu İsmail" lakaplı İsmail Hacısüleymanoğlu'nun çıkardığı olayda, gazino sahibi Akbulut Karaoğlu ile şef garson Hasan Yolal, Esengül*'ün gözlerinin önünde kurşunlanarak öldürüldü.

Gözlerinin önünde.

Bu ayrıntıyı atlamamak gerekiyor. İki insan, şarkının içinden çıkılıp hayata dönülen bir gecede, o geçiş anında, hayattan silindi. Ve Esengül buna tanıklık etti. Olayın ardından yeraltı dünyasında *"artık Esengül'ün kalemi kırıldı"* gibi söylentiler dolaşmaya başladı. Korkudan evine kapandı; sadece çifte cinayetin görgü tanığı olarak ifade vermek için kılık değiştirerek Şişli Adliyesi'ne gidip geliyordu.

Olaydan on sekiz gün sonra. İşte o on sekiz gün. İnsan bu noktada duraksıyor. Evinde kapanıp oturan bir genç ka-